

4. **Проців В. В.** Визначення сил опору руху та направляючих зусиль шахтного шарнірно-зчленованого локомотива в режимі гальмування / **В. В. Проців** // Збірник наукових праць НГУ, 2009. – № 33. – Т. 1 – С. 96– 02.
Рукопис подано до редакції 19.03.13

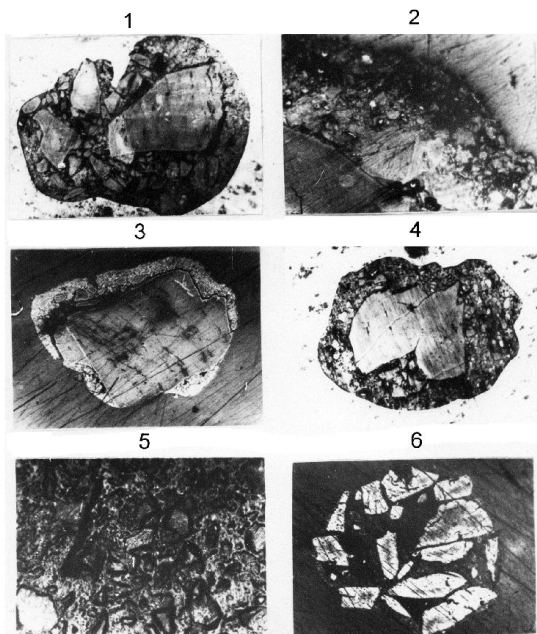
УДК 622.765.063.24

В.С. БІЛЕЦЬКИЙ, П.С. СЕРГЄЄВ, доктори техн. наук, проф.
Донецький національний технічний університет

СЕЛЕКТИВНА АГРЕГАЦІЯ ВУГІЛЛЯ

Стаття стосується спеціальних методів збагачення і зневоднення тонко- і дрібнодисперсного вугілля - селективної масляної агломерації та флокуляції вугілля латексами, які можуть використовуватися як самостійно, так і в комплексі з флотацією. Мета роботи - на основі результатів проведених досліджень викласти особливості цих технологічних процесів, зокрема, фізико-хімічні основи механізму масляної агломерації та латексної флокуляції вугілля; охарактеризувати основні чинники впливу на процеси.

Фізико-хімічні основи механізму масляної агломерації вугілля. В основі всіх різновидів масляної агломерації вугілля лежить процес селективного розділення дрібнозернистої вугільної мінеральної суміші, який складається з послідовних технологічних стадій [1,2]: адгезійної взаємодії між вугіллям і масляними фракціями, емульгування з утворенням первинних вуглемасляних флокул та їх аутогезійного структурування у відносно тверді гранули (рис. 1).

Рис. 1. Зразки аншлифів вуглемасляних агломератів: 1-4 - структура „ядро-оболонка”; 5 - вугілля у масляній краплі; 6 - вуглемасляна флокула

Адгезійна взаємодія деяких вуглеводневих рідин з вугіллям різних стадій метаморфізму досліджена сучасними фізико-хімічними методами.

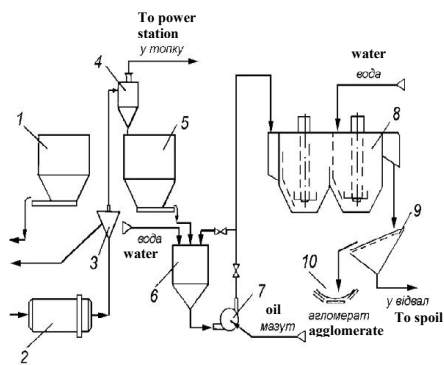
Встановлено, що адгезія в між фазній зоні зв'язуюче-субстрат обумовлюється фізичними зв'язками (сили Ван-дер-Ваальса), а також можливі водневі і хімічні зв'язки. Позитивну роль відіграють компланарні структури масляного агента.

Емульгування має місце як в процесі агломерації розбавлених суспензій вугілля, де взаємодія зв'язуючого і вугілля супроводжуються селективним захопленням тонких частинок вугілля на поверхні масляної фази, так і у випадку агломерації концентрованих суспензій, коли відносне зниження об'єму води і наявність твердих гідрофільних і гідрофобних частинок створюють умови для формування зворотного емульсії. У

цілому, утворення вуглемасляних флокул обумовлено дією твердого емульгатора, який представлений дисперсним органічним компонентом твердої фази агломерованої суспензії з розвинутою поверхнею.

Зафіксовано регулярність аутогезійних контактів первинних вуглемасляних структур, залежність міцності агломерату на співвідношення адсорбційних і об'ємних шарів зв'язуючого, а також залежність розміру гранул від інтенсивності гідродинамічних впливів та інших технологічних параметрів агломераційного процесу.

Виявлені закономірності агломераційних механізмів і фізико-хімічні особливості вуглемасляної взаємодії, є основою для розробки і створення промислових комплексів для масляної агломерації кам'яного вугілля, які були апробовані авторами на деяких підприємствах вугільної промисловості та енергетики (рис. 2).

Рис. 2. Пілотна установка масляної грануляції вугілля. Луганська ТЕС, м. Щастя. Крупність вихідного вугілля 0-200 мкм, густина пульпи 3-30 %, тип зв'язуючого - мазут марки М100, витрати зв'язуючого - 20-25%

Застосування бутадієн-стирольних синтетичних латексів для селективної флокуляції вугілля.

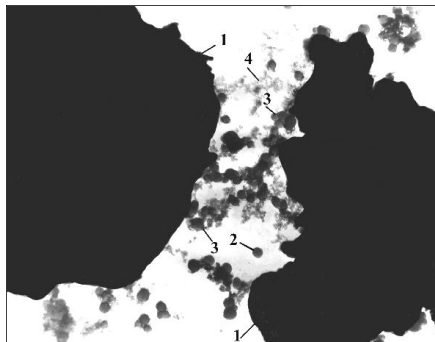
Технологія селективної флокуляції тонкодисперсних суспензій за допомогою синтетичних латексів є перспективним методом підвищення ефективності підготовки тонкого вугілля [2,3].

Суть процесу полягає у селективному закріпленні латексних глобул на поверхні вугілля в той час як мінеральні компоненти пептизовані.

Пептизація відбувається при збільшенні заряду мінеральних частинок і (або) ліофілізації (гідрофілізації) їх поверхні. У цьому бере участь йоногенна поверхнево-активна речовина, частіше аніонного типу, якою стабілізовані латексні глобули.

Процеси агрегації і пептизації забезпечують селективну агрегацію вугільних зерен і утворення первинних вугільно-латексних комплексів - місточкову флокуляцію вугілля (рис. 3).

Проведені дослідження показали, що бутадієн-стирольні латекси є найбільш активними в співвідношенні компонентів «бутадієн:стирол» = 70:30. Вони стабілізовані поверхнево-активними речовинами – натрієвими та калієвими милами типу синтетичних жирних кислот і диспропорціонованої каніфолі.

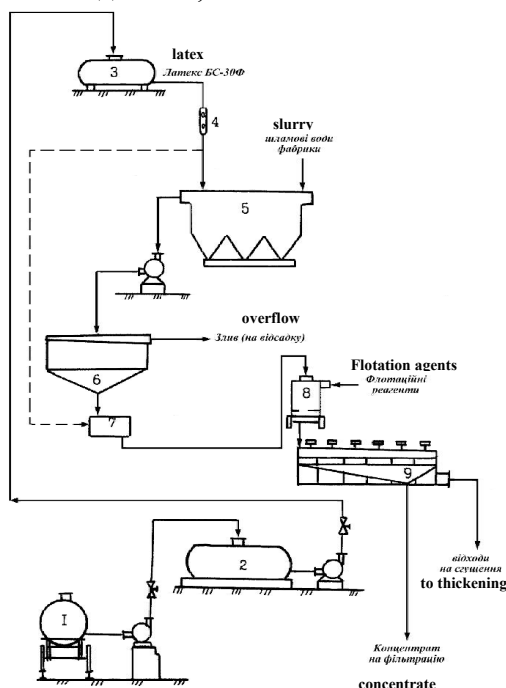

Рис. 3. Фрагмент вуглелатексного комплексу, $\times 45\ 000$: 1 - вугільні частинки; 2 - латексна глобула; 3 - ланцюжок глобул; 4 - емульгатор

При витратах флокулянта 100-200 г чистої речовини латексу на тонну твердого, вихід флотоконцентрату збільшується в середньому 2-3 %, а вміст золи у відходах зростає на 4-8 %. Одночасно покращується гравітаційне розділення.

технології на вуглезбагачувальних фабриках (рис. 4) підтвердили дані лабораторних досліджень і показали переваги пропонованого методу, який відрізняється просто-

тою реалізації, стабільністю якісних характеристик продуктів збагачення при початковому вмісті золи до 30 %, а також низькі капітальні та експлуатаційні витрати.

Рис. 4. Схема селективної флокуляції шламів ЗФ «Держжинська»: 1,2,3 - латекс; 4 - дозатор; 5 - пірамідальний відстійник; 6 - радіальний згущувач; 7 - витратимір; 8 - апарат АКП; 9 - флотомашина

Результати дослідно-промислової апробації.

Для поліпшення цієї технології можна змінювати і синтезувати латекси з метою отримання селективних флокулянтів з наперед запланованими технологічними властивостями.

Висновок. Спеціальні методи збагачення і зневоднення - селективна масляна агломерація та флокуляція вугілля латексами є перспективними для переробки тонко- й дрібнодисперсного вугілля і можуть використовуватися як самостійно, так і в комплексі з флотацією.

Список літератури

1. Білецький В.С. Теорія і практика селективної масляної агрегації вугілля / В.С. Білецький, П.В. Сергєєв, Ю.Л. Папушин. – Донецьк: Грань, 1996. - 264 с.
2. Сергєєв П.В. Селективна флокуляція вугілля / П.В. Сергєєв, В.С. Білецький; ДонДТУ, Донецьк. вид-ня На-

ук. т-ва ім. Т.Г. Шевченка. - Донецьк: Сх. вид. дім - 1999. - 136 с.

3. **Нікітін І.М.** Селективна флокуляція вугільних шламів латексами / **І.М. Нікітін, П.В. Сергєєв, В.С. Білецький;** Донецьк. держ. техн. ун-т, Наук. т-во ім. Т.Г. Шевченка. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2001. – 150 с.

Рукопис подано до редакції 19.03.13

УДК 681.5: 622.7

В.В. ТРОНЬ, асистент, ДВНЗ «Криворізький національний університет»

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СИСТЕМ АВТОМАТИЗОВАНОГО КЕРУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ ЗБАГАЧЕННЯ ЗАЛІЗОРУДНОЇ СИРОВИНИ

Наведено результати аналізу методів ідентифікації систем керування в умовах процесів збагачувальної технології. Показано можливість побудови автоматизованих систем керування технологічними процесами збагачення залізорудної сировини з використанням методів індуктивного моделювання.

Проблема та її зв'язок за науковими і практичними завданнями. Забезпечення сталого розвитку гірничорудних підприємств України в умовах ринкових відносин вимагає постійного зниження собівартості та енергоємності технологічних процесів видобутку і переробки сировини. Протягом останніх десятиліть якість залізорудної сировини має негативну динаміку. У зв'язку з цим значна її кількість не може бути перетворена у кондиційний товарний продукт. Ситуація ускладнюється високою питомою енергоємністю технологічних процесів. Зокрема, у загальному обсязі енерговитрат вітчизняних гірничорудних підприємств частка рудозбагачувальної фабрики складає близько 20 %, що є другим за величиною показником після фабрики огрудкування, частка якої - понад 50 %. Щодо витрат електроенергії, то збагачувальне відділення є найбільш енергоємним - його частка становить близько 44 %. Отже, при обґрунтуванні заходів з підвищення ефективності технологічних процесів видобутку і переробки залізорудної сировини слід звернути особливу увагу на збагачувальне відділення.

Результати досліджень [1-5] свідчать про наявність резервів підвищення ефективності технологічних процесів збагачення залізорудної сировини, що можуть бути виявлені і використані шляхом дослідження і удосконалення критеріїв, моделей, методів і засобів автоматизованого керування технологічними процесами.

Аналіз досліджень і публікацій. Процес збагачення залізорудної сировини в умовах технологічної лінії рудозбагачувальної фабрики як об'єкт автоматизованого керування представлено множиною векторів: $\bar{V} = \{v_1, v_2, v_3, \dots, v_{n_v}\}$ - вектор вхідних некерованих параметрів; $\bar{U} = \{u_1, u_2, u_3, \dots, u_{n_u}\}$ - вектор впливів керування; $\bar{Y} = \{y_1, y_2, y_3, \dots, y_{n_y}\}$ - вектор вихідних параметрів системи; n_v, n_u, n_y - відповідна кількість параметрів. При цьому, стан об'єкту керування описують виразом [1]

$$\bar{X} = \{\bar{U}, \bar{V}, \bar{Y}\} = \left\{ \begin{array}{l} \bar{V} = \{\bar{\alpha}, \bar{\xi}, \bar{\rho}, \bar{g}, d_0\} \\ \bar{U} = \{Q_0, \bar{Q}, \bar{C}, \bar{d}, \bar{P}_m, \bar{\rho}_\kappa, \bar{\rho}_c\} \\ \bar{Y} = \{\bar{\beta}_m, \bar{\beta}_{x\kappa}, \beta_\kappa, \bar{\gamma}, \gamma_\kappa, \bar{\varepsilon}, \varepsilon_\kappa\} \end{array} \right. \quad (1)$$

де $\bar{\alpha} = \{\alpha_i\}$, $i = 1 \dots N_r$ - вміст корисного компонента у вихідній руді за всіма технологічними різновидами; N_r - кількість технологічних різновидів; $\bar{\xi} = \{\xi_i\}$, $i = 1 \dots N_r$ - масова частка кожного різновиду; $\bar{\rho} = \{\rho_i\}$, $i = 1 \dots N_r$ - група показників, що характеризують фізико-хімічні властивості руди; $\bar{g} = \{g_i\}$, $i = 1 \dots N_r$ - показник, що характеризує мінералогічні та морфологічні властивості збагачуваної руди; d_0 - усереднена крупність руди перед збагаченням; Q_0 - витрата руди на першій стадії збагачення; $\bar{Q} = \{Q_j\}$, $j = 1 \dots N_s$ - переробка на виході кожної стадії; N_s - кількість стадій збагачення; $\bar{C} = \{C_j\}$, $j = 1 \dots N_s$ - циркуляційне (піскове) навантаження відповідної стадії; $\bar{d} = \{d_j\}$, $j = 1 \dots N_s$ - усереднена крупність продукту після кожної j -ї стадії збагачення; $\bar{\rho}_\kappa = \{\rho_{\kappa j}\}$, $i = 1 \dots N_s$ - щільність пульпи в процесі класифікації відповідно для j -ї